

Öğrencilerin Gözünden Okul: Okul gerekli midir?

School Through the Eyes of Students: Is School Necessary?

Murat YİĞİTTEKİN¹

Orhan CİNGÖZ²

Soner DOĞAN³

Öz

Bu çalışmanın temel amacı okul hakkında ortaöğretim 12.sınıf öğrencilerinin görüşlerinin neler olduğunun saptanmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Ankara il merkezinde resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören toplamda 30 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları kapsamında öğrencilerin büyük çoğunluğu okulun bir zaman kaybı olduğunu bununla beraber okulu bir sosyalleşme ortamı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Öte yandan öğrencilerin tamamına yakını eğitimin ve okulun gerekli olduğunu dile getirmekle beraber mevcut öğretim programlarının da bireylerin ilgi alanlarına ve meslek seçimine yönelik olarak güncellenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Eğitim almaya yönelik metaforik algılarda öğrencilerin büyük kısmı eğitim almayı bir eziyet, at yarışı, su içmek, savaş, yatırım, gelişim, özgüven, geleceği inşa, oyun gibi metaforlarla betimlemişlerdir. Bununla beraber öğrenciler okulu metafor olarak liman, ağaç, tımarhane, dünya maden ocağı gibi birçok şeyle betimlese de bunların içinde öne çıkanlar hapisane ve ev metaforudur. Çalışmanın sonuçları doğrultusunda ortaöğretim müfredatlarının öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda güncellenmesi, öğrencilerin okulu bir ev ve yuva gibi gördüklerinden öğrencilerin okulda zorbalık ve benzeri davranışlara uğramalarını önlemeye yönelik okul yönetimlerinin yetkilerinin artırılması gerektiği ve okul sürelerinin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda güncellenmesi gerektiği çalışmanın önerileri arasında yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: okul, öğrenci, eğitim, öğretim, metafor.

Abstract

The objective of this study is to explore the perceptions of 12th-grade secondary school students regarding school. The case study design was employed, and the study group consists of 30 students from public and private secondary education institutions located in the central district of Ankara during the 2024-2025 academic year. Data were collected through a semi-structured interview form and analysed using content analysis. The majority of students described school as a waste of time, while also acknowledging it as an environment for socialisation. While almost all students said education and school are necessary, they also expressed that the current teaching programmes need to be updated to reflect individuals' interests and career choices. Students used various metaphors to define education, such as torment, horse race, drinking water, war, investment, development, self-confidence, building the future, and game. Similarly, they depicted school metaphorically as a harbour, tree, hospital, or world mine, the most prominent metaphors were prison and home. The study's recommendations include updating secondary school curricula, increasing school administrations' authority to prevent bullying, and updating school hours.

Keywords: school, student, education, teaching, metaphor.

¹ Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, muratyigittekin@outlook.com, <https://orcid.org/0000-0002-2781-9804>, <https://ror.org/04f81fm77>

² Doktora Öğrencisi. orhancingoz38@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1899-2557>, <https://ror.org/04f81fm77>

³ Profesör, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, sodogan@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2013-3348>, <https://ror.org/04f81fm77>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 09.08.2025 – Kabul Tarihi/Accepted Date: 01.10.2025

Atıf İçin/For Cite: YİĞİTTEKİN M., CİNGÖZ O. ve DOĞAN S., “Öğrencilerin Gözünden Okul: Okul gerekli midir?”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2025;24(4):1650-1669

<https://doi.org/10.17755/esosder.1761566>

License: [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Giriş

Tarih boyunca insan, çevre ile etkileşim içinde olmuş, bu etkileşimden dolayı değişme ve gelişme göstermiştir. Bu değişim ve gelişim içinde insanlar, sürekli bir hareketlilik içindedirler. Bu bağlamda bireyler, neslinin güvenliği ve devamı için eğitimsel süreçleri de devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Toplumsal ilişkilerdeki yakınlaşma sonucu meydana gelen ve bireyin sosyal yaşantısının farklı alanlarında ortaya çıkan gerilim ve çatışma ortamında eğitimin küreselleşmeye olan katkısı, eğitimin rolünün yeniden tanımlanması sonucunu doğurmuştur. Bu yaklaşım doğrultusunda eğitim, iş piyasasının ihtiyacı olan insan tipini yetiştirme ile birlikte söz konusu insan tipinin ihtiyaç duyacağı yeterlilikleri kazandırılması sürecindeki, potansiyel engelleri ortadan kaldıran yol gösterici bir süreç olarak tanımlanabilir (Toress, 2009). Bununla birlikte eğitim, kişinin genel bir bakış açısı edinmesini, sorunları çok yönlü ele alabilmesini ve düşünebilmesini sağlayan dinamik bir süreç olarak da açıklanabilmektedir. (Balcı, 2020).

Toplumsal birliktelik, sosyal düzen ile eşitlik ve adalet temelinde bir toplumun yeniden yapılandırılması, istikrarlı bir düzende sorunsuz işleyen bir toplumsal yapının oluşturulması ancak nitelikli bir eğitim sistemi sayesinde mümkün olmaktadır. Yaşadığımız çağda ülkeler, ekonomik kalkınma ve teknolojik ilerlemenin yanında sağlıklı, mutlu ve kendini gerçekleştirmiş bireyler yetiştirmenin temel koşulunun eğitim sisteminin kalitesinden geçtiğinin farkındadırlar (Karaboğa, 2018). Bunun yanında yapılan araştırmalar, eğitimin işgücü piyasası ve sonuçları üzerinde derin bir etkisi olduğunu ortaya koymakta; bununla birlikte eğitimin ekonomik büyüme ve sosyal hareketlilik açısından da bir katalizör rolü olduğunu vurgulamaktadır (Albarico ve Galigao, 2024). Eğitim sistemi, kültür aktarımı sağlamanın yanında nitelikli insan gücü yetiştirme, bireylerin potansiyellerini geliştirme ve eleştirel düşünce kazandırarak toplumsal uyumu sağlama gibi faydalar da içermektedir (Doğan, 2015).

Eğitim sistemleri içinde bireyleri yaşama hazırlayan toplumun en güçlü kurumlarından birisi olan okul, aynı zamanda topluma sistemsel bir yapı içinde farklılık ve bütünlük sunan en güzel örnektir. Okul örgütlerinde öğrenci, öğretmen, yönetici konumundaki kişiler, öğrenme araç gereçleri, ders ve eğlence etkinliklerinin yanında bu öğeler, toplumun başarısı, refahı ve huzuru gibi amaçlar doğrultusunda birliktelik içindedirler (Baykal, 2008). Bireyi hem kişisel hem de sosyal yönleriyle geliştiren ve onun bilişsel, duygusal, psikomotor, sosyal ve estetik gelişimlerinin optimum düzeyde gerçekleştiği mekanlar olan okullar (Singha, 2022), toplumsal eğitimin gerçekleştirildiği kurumlar olarak modernleşme ve sanayileşme süreci doğrultusunda zaman içinde gelişme ve değişime uğramaya başlamıştır. Bu doğrultuda okul sistemleri, iş bölümü ve uzmanlaşma ile birlikte bireylerin yaşamı içinde farklı rollere ve uzmanlık dallarına ayrıldığı yerler olmuşlardır (Şişman ve Taşdemir, 2008). Eğitim kurumu olarak okul örgütlerinin güncel bir sisteme sahip, bilgilerin uygulamaya evirildiği, içinde bulunduğu toplumun gereksinimlerinden bağımsız olmayan, çalışanlarının bir ekip ruhu ile hareket ettiği ve bireylere güven aşılayan bir yapıda olması hayati öneme haizdir (Elmas ve Demir, 2018). Eğitim, kısa bir zamanda değil; daha çok uzun bir zaman dilimine yayılan süreç olarak tanımlanmakla beraber yaşanan süreçte belirli alanlarda yapılan seçimlerin belirleyici olacağı da unutulmamalıdır. (Nóvoa ve Alvim, 2020).

Ülkelerin eğitim sistemleri içinde uzun yıllardan beri varlığını sürdüren, gelecekte de var olma potansiyeli olan ve söz konusu eğitim sistemlerinin hedeflerinde ve politikalarında yaşanan değişmelerin en fazla hissedildiği kurumlar olan okullar (Tezcan, 2015), toplumumuzun sosyal ve kültürel yönlerinde önemli bir role sahip olup akademik müfredatın ötesinde inançlarımızı, davranışlarımızı ve hedeflerimizi etkileme yeteneğine de sahiptirler (Ahmed, 2024). Zaman içindesosyal, politik, ekonomik ve kültürel bakış açıları doğrultusunda

değişen “okul” kavramı genel manada öğrencilere teknik beceriler, yurttaşlık sorumluluğu, kişisel gelişim, zihinsel ve fiziksel sağlık ile kültürel farkındalık sağlayan yer olduğu temelinde şekillenmektedir (Austin vd., 2005).

Okulların ve okulda sunulan eğitim hizmetinin nihai amacı sadece çocukları okula getirmek değil; aynı zamanda çocuğun okul devamı ve öğrenme çıktılarına engel teşkil edecek her türlü faktörü göz önüne alıp uzun vadeli eğitim çıktılarına yönelmek olmalıdır (Godfrey vd., 2012). Öğrencilerin gözünde okul algısı, aynı zamanda onların okula bağlılıklarıyla da yakından ilgilidir. Bu bağlamda okula bağlılık, öğrencilerin okulda yapılan etkinliklere doğrudan ya da dolaylı bir şekilde katılımları ve kendilerini okulla özdeşleştirmeleriyle sağlanabilmektedir. Okula yönelik olumlu tutum, bir öğrencinin okulun eğitsel amaçları doğrultusunda ona sadakat duyması ile gerçekleşebilir (Özdemir ve Kalaycı, 2013).

Günümüzde eğitimin küresel boyuta taşınmasının olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Buna örnek olarak politik ve ekonomik yaptırımlardan dolayı eğitimde kısıtlamalarla karşılaşılması ve eğitimin ufkunun daraltılması söz konusu olurken öte yandan eğitim sistemine yönelik oluşturulan programların sınırlarının ortadan kalkması ve eğitimin uluslararası bir boyut kazanması da olumlu yönde bir etki olarak kabul edilmektedir (Carson, 2009). Bunun yanında okul örgütlerinin yeniden bir yapılandırılma sürecine girmesinin sağlanması, sadece öğrenciler için değil tüm okul çalışanları içinde gerekli bir zorunluluktur (Leithwood vd., 1998). Bu doğrultuda okul örgütünün en önemli bileşenleri olan öğrenciler ve öğretmenlerin okul örgütüne karşı olan tutumları, okulu yorumlama biçimleri ve nihayetinde okulda üstlendikleri rollerin neler olduğu yönündeki algılarının ortaya çıkarılması çok önemlidir. Nitekim eğitim süreçlerinin anlaşılması ve araştırılması; öğretmen, öğrenci, veli ve okul yöneticilerinin eğitim süreci ve eğitim sistemi ile ilgili algılarının incelenmesi, anlaşılması ve açıklanması metaforlar aracılığıyla daha da mümkün hale gelecektir (Yob, 2003).

Zorunlu eğitimin on iki yıl (4+4+4) olarak uygulandığı Türk eğitim sisteminde (222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961; 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973) özellikle lise düzeyindeki öğrencilerin okullarından memnuniyet düzeyleri oldukça önem arz etmektedir. Alan yazın incelendiğinde lise öğrencilerinin okullarına ilişkin memnuniyet düzeylerini inceleyen nicel çalışmalar yer almaktadır (Demirtaş & Kahveci, 2010; Huebner & McCullough, 2000; Kayıkcı & Sayın, 2010; Özbaş, 2016; Takakura vd., 2010; Whitley vd., 2012; Zullig vd., 2011). Ayrıca öğrencilerin okul iklimine yönelik görüşlerini inceleyen nicel çalışmalar (Bektaş & Nalçacı, 2013; Chen vd., 2024; Çelik vd., 2017; Doğan, 2012; Karadağ vd., 2016; Karakütük vd., 2014; Şenel & Buluç, 2016; Yüner & Burgaz, 2019; Zullig vd., 2011), okul yaşam kalitesini inceleyen çalışmalar (Altındağ, 2015; Erden & Erdem, 2013; Karatzias vd., 2002) ve okula ilişkin tutum, okullarda öğrenci problemleri gibi konuları ele alan çalışmalar da (Adıgüzel & Karadaş, 2013; Erdener vd., 2017; Ertem vd., 2021; Kaya Aybek vd., 2022; Ünlü & Avcı, 2023) alan yazında mevcuttur. Lise öğrencilerinin okula ilişkin beklentilerini ortaya çıkarmaya yönelik ulaşılabilen tek nitel çalışma ise Osmanoğlu ve Yaşa (2018) tarafından yapılan çalışmadır. Tüm bu çalışmaların sonuçları ışığında ortaya konan bu çalışmada öğrencilerin okula ilişkin tutumları, eğitime ilişkin tutumları, öğrencilerin bakış açısıyla okulun ve eğitimin günümüzde gerekli olup olmadığına yönelik konular incelenmiştir. Bu bağlamda ayrıca öğrencilerin okula ve eğitime yönelik metaforları da çalışmada ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın gelecekte eğitim sistemi ve okulların yapısının hangi yöne evrileceği, okul ve eğitim ilişkisinin çerçevesinin gelecekte ne doğrultuda olacağı konusunda alan yazına katkı yapacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda ilgili çalışma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul kavramı öğrenciler için ne ifade etmektedir?
2. Öğrenci görüşlerine göre eğitim öğretim gerekli midir?

3. Öğrenci görüşlerine göre eğitim-öğretim sürecine ilişkin alternatif önerileri nelerdir?
4. Öğrenci görüşlerine göre okullar gerekli midir?
5. Öğrenci görüşlerine göre okullara ilişkin alternatif önerileri nelerdir?
6. Öğrencilerin eğitim almaya ve okul kavramına yönelik metaforik algıları nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırma nitel araştırma modellerinden fenomenoloji (olgubilim) deseninde tasarlanmıştır. Patton (2014) fenomenolojik araştırmaların insanların bir fenomeni nasıl algıladıklarını, nasıl betimlediklerini, hakkında ne hissettiklerini, nasıl değerlendirdikleri ve nasıl anlamlandırdıkları gibi unsurlara odaklandığını belirtmiştir. Benzer şekilde Christensen vd. (2020) fenomenolojik araştırmayı bir fenomenin bireylerin ya da bir grubun deneyimleri açısından tanımlanması olarak nitelendirmiştir. Bu kapsamda okul kavramı bir fenomen olarak kabul edilmiş ve katılımcı öğrencilerin okula ve okulun gerekliliğine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Ankara iline bağlı Pursaklar ilçesinde öğrenim görmekte olan otuz (30) lise öğrencisidir. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme işe koşulmuştur. Maksimum çeşitlilik örneklemede incelenecek fenomen ile ilgili farklı durumlara ve koşullara sahip bireylerin görüşlerinin ortaya çıkarılmasını sağlar (Merriam, 2013). Bu kapsamda katılımcı öğrencilerin 12. Sınıfta öğrenim görüyor olmaları kriter olarak ele alınmıştır. Ayrıca katılımcıların farklı lise türlerinden öğrencilerden oluşmasına özen gösterilmiştir. Araştırmaya katılan 30 öğrencinin okul türlerine göre dağılımı 3 Özel Lise, 7 Fen Lisesi, 6 Anadolu Lisesi, 7 İmam Hatip Lisesi ve 7 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi şeklindedir. Öğrencilerin 15'i kız 15'i erkektir. Ayrıca tamamı 12. Sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilere kişisel bilgilerinin korunması açısından Ö1, Ö2, ..., Ö30 şeklinde rumuzlar verilmiştir. Araştırma kapsamında araştırmacılar ilçe merkezinde yer alan liseleri ziyaret etmiş, öğretmenler aracılığıyla öğrencilere çalışmadan bahsedilmiştir. Gönüllü olan öğrenciler ile randevu oluşturulmuş ve görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Veri toplanmadan önce Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulunun etik izni alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılara önceden belirlenmiş sorular sorulmakla beraber araştırmacı farklı sorularda kullanabilmektedir (Berg & Lune, 2015). Bu kapsamda öğrencilerin okulun gerekliliğine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmelerde kullanılacak sorular belirlenmiştir. Sorular belirlendikten sonra eğitim yönetimi alanında bir öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca katılımcılar arasında yer almayan iki 12. Sınıf öğrencisiyle ön görüşmeler yapılmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda şu sorulara yer verilmiştir;

1. Okul sizin için ne ifade etmektedir?
2. Günümüzde eğitim ve öğretim sizce gerekli midir? Neden?
3. Bir önceki soruya cevabınız hayır ise eğitim ve öğretim sürecinin yerine ne koyarsınız? Örneklerle açıklayınız.
4. Sizce eğitim süreci açısından okullar gerekli midir? Neden?

5. Bir önceki soruya cevabınız hayır ise okullara ilişkin alternatif önerileriniz nelerdir? Örnekler ile açıklayınız.
6. Aşağıdaki sorularda verilen boşlukları nasıl doldurursunuz? (Örnek: Öğretmen ışık gibidir, çünkü etrafını aydınlatır.)
 - a. Eğitim almak ... gibidir, çünkü ...
 - b. Okullar ... gibidir, çünkü ...

Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından ilçe merkezinde yer alan liseler ziyaret edilmiş ve okullardaki tüm öğrencilere yürütülecek araştırma ile ilgili duyuru yapılarak çalışmaya davet edilmiştir. Bu duyuruların ardından gönüllü öğrencilere araştırmaya ilişkin ayrıntılar anlatılmış ve velileri ile irtibat kurularak veli onam formu alınmıştır. Katılımcı öğrenciler ile görüşmeler okul dışında ve öğrencinin belirlediği yerlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 20 dakika sürmüştür. Katılımcılar öğrenci olduklarından dolayı ses ve görüntü kaydı alınmamış olup görüşme esnasında araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Görüşme sonunda araştırmacının aldığı notlar katılımcı öğrencilere okutularak teyit alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Kızıltepe (2015) içerik analizinin metin içerisinde sözcük, kavram, tema veya cümlelerin varlıklarını belirleyerek onları sayıyla ifade etmek olarak tanımlar. Yıldırım ve Şimşek (2006) ise içerik analizinin işlem adımlarını sırasıyla benzer bulguları belirli tema ve kategoriler etrafında birleştirmek ve ardından bu bulguları okuyucuların anlayacağı şekilde yorumlamak olarak sıralamıştır. Bu kapsamda katılımcı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde alınan notlar araştırmacılar tarafından metne aktarılmıştır. Metne aktarım işleminden sonra sırasıyla kodlara, kategorilere ve temalara ulaşılmıştır. Analiz sonuçları tablolaştırılarak araştırma metnine eklenmiştir. Ayrıca tabloların ardından katılımcı öğrencilerin ifadelerine doğrudan yer verilerek tabloların anlaşılmasının kolaylaşması amaçlanmıştır. Analiz ve raporlaştırma sürecinde katılımcı öğrencilere Ö1, Ö2, ..., Ö30 şeklinde rumuzlar verilmiştir.

2.5. Güvenirlik ve Geçerlik

Yıldırım ve Şimşek (2006), nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramlarının yerine bulguların doğruluğu ve tekrar edilebilirliği kavramlarının kullanıldığını vurgulamıştır. Çalışmanın iç geçerliliğini artırmak amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunun araştırma sorularına ilişkin tüm yönleri kapsayacak şekilde hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin tarih ve saatleri katılımcılarla birlikte planlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve araştırmanın hiçbir yerinde katılımcılara ait kişisel bilgilerin (isim, öğrenim gördüğü okul vb.) yer almayacağı açıklanmıştır. Araştırmanın dış geçerliliği kapsamında, araştırmada izlenen süreç her bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak amacıyla, katılımcıların görüşlerinden bazılarını doğrudan alıntılarla çalışmada yer verilmiştir. Hazırlanan görüşme formunun kapsam geçerliliğini artırmak için uzman görüşü alınmış ve ardından katılımcılar arasında bulunmayan dört öğrenci ile ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için elde edilen bulguların ayrıntılı, aslına uygun ve katılımcıların belirttikleri düşüncelere sadık kalınarak raporlaştırılması sağlanmıştır. Ayrıca, veriler bağımsız ve farklı bir araştırmacı tarafından da kodlanmış ve iki kodlama karşılaştırılmıştır. Araştırmada görüş birliği hesaplaması için Miles ve Huberman (2015) güvenirlik formülü kullanılmış olup, bu formüle göre güvenirlik hesaplarının %80'in üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir. Mevcut araştırmada yapılan iki farklı kodlamada uyum oranı %85 olarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası tutarlık/görüş birliği formülü:

- $\Delta = C \div (C + \alpha) \times 100$
- Δ : Güvenirlilik katsayısı
- C: Üzerinde görüş birliği sağlanan kod/terim sayısı
- α : Üzerinde görüş birliği bulunmayan kod/terim sayısı
- Kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması

3. Bulgular

3.1. Öğrencilerin gözünden “Okul”

Araştırmanın birinci alt problemi öğrencilerin okul kavramına ilişkin algılarının ortaya çıkarılmasıdır. Katılımcı görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin gözünden okul

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı Numarası
Yaşantı	İşlev	Zaman kaybı	2	Ö2,Ö7.
		Sosyalleşme	5	Ö6,Ö10,Ö16,Ö18,Ö22.
		Güzel anılar biriktirme	1	Ö13.
		Hayata hazırlama	3	Ö28,Ö29,Ö30.
		Eğitim yatırımı	3	Ö15,Ö20,Ö27.
		Meslek sahibi olma	2	Ö12.
		Sosyal gelişim ve düzen	1	Ö23.
		Kişisel gelişim	2	Ö19,Ö24.
		Bilgi alma	1	Ö26.
		Hayatta büyük öneme sahip	1	Ö8.
		Geleceği şekillendirme	1	Ö25.
		Eğitim öğretim kurumu	2	Ö11,Ö21.
		Stres yaratma	2	Ö1,Ö17.
		Hapishane	1	Ö4.
		Değişmesi ve düzenlenmesi gerekli mekân	1	Ö3.
		Hayal gücünü kısıtlama	1	Ö14.
		Toplumu düzenleme	1	Ö9.
	Kategori toplamı		30	
	Etki	Yetersiz hissettirme	2	Ö1,Ö5.
		Etkisi yok	2	Ö2,Ö7.
		Yeni ve gerekli şeyler öğretme	5	Ö8,Ö12,Ö16,Ö21,Ö26.
		Problem çözme yeteneği kazandırma	1	Ö9.
		Sıcak bir ortam sağlama	2	Ö10,Ö22.
		Kendini tanıyıp vizyon geliştirme	4	Ö13,Ö15,Ö23, Ö24.
		Herkesi aynı eğitim verilmesi	2	Ö14,Ö19.
		Olumsuz insan ilişkileri kazandırma	3	Ö17,Ö20,Ö30.
		İletişimi güçlendirme	1	Ö18.
İyi bir yol arkadaşı olma		1	Ö28.	
Amaca hizmet etmeme		1	Ö29.	
Kategori toplamı		24		
Kapsam	Okulun teknolojik çalışmalara yön vermesi	1	Ö9.	
	Okulun sınavlara hazırlayan bir kurum olması	1	Ö27.	
Kategori toplamı		2		
Toplam			56	

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde katılımcı öğrencilerin okul hakkındaki görüşlerinin yaşantı teması altında işlev, etki ve kapsam kategorilerinde altında toplandığı görülmektedir. İşlev

kategorisi altında öğrencilerin büyük kısmının okulu sosyalleşme işlevi ($f=5$) gördüğünü belirtmişlerdir. Bu görüşü savunan Ö10 rumuzlu Fen Lisesi öğrencisinin görüşü şu şekildedir;

“Okul, benim için eğitim yuvası ve sosyalleşme alanıdır.” (Ö10).

Etki, kategorisi altında ise çoğunluk öğrencilerin okulun yeni ve gerekli şeyleri öğrettiğini ($f=5$), bunun yanında yine öğrencilerin büyük kısmının okulun kendileri tanıma ve vizyon geliştirme ($f=4$) etkisinin olduğunu dile getirmişlerdir. Bu görüşü savunan Ö15 ve Ö16 rumuzlu Anadolu Lisesi öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir;

“Okul, bir eğitim yuvası, sosyalleşme mekânı ve yeni şeyler öğrendiğim bir yer benim için.” (Ö16).

“Okul, geleceğe bir yatırım, benim geleceğim için olmazsa olmaz bir mekân. Kişisel gelişimi ve vizyonumuzu genişleten ve öğretimin gerekli olduğu bir yer.” (Ö15).

Kapsam kategorisinde ise öğrenciler okulu teknolojik çalışmalara yer verilen ($f=1$) ve okulu sınavlara hazırlayan bir kurum ($f=1$) olarak değerlendirmişlerdir. Bu görüşü savunan Ö27 rumuzlu İmam-Hatip Lisesi öğrencisinin görüşü şu şekildedir;

“Okul, benim için eğitim göreceğim üniversiteye hazırlayan ve gelecekte iyi bir meslek sahibi olmamı sağlayacak bir mekân.” (Ö27).

3.2. Öğrencilere göre eğitim ve öğretimin gerekliliği

Araştırmanın ikinci alt problemi öğrencilerin eğitim ve öğretim kavramlarının gerekliliğine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin eğitim ve öğretim kavramlarının gerekliliğine ilişkin görüşleri

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı Numarası
Fayda	Toplumsal faydalar	Toplumsal kalkınma ve gelişmişlik artırma	3	Ö6,Ö10,Ö14.
		Bilinçli ve kaliteli toplum oluşturma	4	Ö8,Ö9,Ö16, Ö29.
		Toplumsal eşitliği sağlama	1	Ö12.
		Cehaletle mücadele etme	3	Ö11,Ö22,Ö26.
	Kategori toplamı		11	
	Bireysel faydalar	Ahlâk ve davranış gelişimi	2	Ö6,Ö25.
		Kişisel gelişim	4	Ö15,Ö19,Ö24,Ö30.
		Meslek sahibi olunma	3	Ö20,Ö26,Ö27.
		Sorumlulukların aktarımı	1	Ö28.
	Kategori toplamı		10	
	Gereklilik	Eğitim öğretim günümüzde gereklidir.	21	Ö1,Ö3,Ö5,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12, Ö14,Ö15,Ö16,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22, Ö24,Ö25,Ö26,Ö27,Ö28,Ö30.
		Eğitim öğretim günümüzde gereksizdir.	3	Ö2,Ö23,Ö29.
		Eğitim öğretim gereklidir ancak güncelleme yapılmalıdır.	6	Ö4,Ö6,Ö7,Ö13,Ö17,Ö18.
		Kategori toplamı		30
Toplam		51		

Tablo 2 incelendiğinde katılımcı öğrencilerin eğitim öğretimin gerekliliğine ilişkin görüşlerinin fayda teması altında toplumsal faydalar, bireysel faydalar ve gereklilik olmak üzere üç kategori altında toplandığı görülmektedir. Toplumsal faydalar kategorisinde katılımcılar en çok *“Eğitimin bilinçli ve kaliteli toplum oluşturduğu.”* ($f=4$), *“Eğitim toplumsal kalkınma ve gelişmişliği artırır.”* ($f=3$) ve *“Eğitim cehaletle mücadele eder.”* ($f=3$) görüşlerini belirtmiştir. Bu görüşleri paylaşan Ö9 rumuzlu Fen Lisesi, Ö6 rumuzlu Meslek Lisesi ve Ö22 rumuzlu İmam Hatip Lisesi öğrencileri görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir;

“Eğitim ve öğretim gereklidir. Sokaktaki başıboş tiplerin eğitimsizlik yüzünden böyle olduklarına inanıyorum. Kaliteli bir toplum için eğitim şarttır.” (Ö9)

“Toplumun kalkınması için eğitime ihtiyaç var.” (Ö6)

“Eğitim ve öğretim insanların cahil kalmaması, topluma yararlı bireyler yetişmesi, bilgi sahibi olmamız için gerekli yerlerdir.” (Ö22)

Bireysel faydalar kategorisinde katılımcı öğrenciler eğitimin en çok kişisel gelişim sağladığı ($f=4$) görüşünü paylaşmaktadırlar. Ö15 rumuzlu Anadolu Lisesi öğrencisinin görüşü şu şekildedir;

“İnsan kendisini eğitim ve öğretimle olmadan geliştiremez.” (Ö15)

Gerekliklik kategorisinde katılımcı öğrencilerin büyük bir kısmı eğitim öğretimin gerekli olduğu ($f=21$) fikrinde birleşmektedirler. Bununla birlikte çok az bir oranda katılımcı eğitim öğretimin günümüzde gerekli olmadığı ($f=3$) görüşünü dile getirmişlerdir. Öte yandan yine küçük oranda bir katılımcı grupta eğitim öğretimin gerekli olduğu ancak programların güncellenmesi gerektiği ($f=6$) görüşünü paylaşmaktadırlar. Bu görüşleri dile getiren Ö7 rumuzlu Meslek Lisesi, Ö29 rumuzlu Özel Lise ve Ö13 rumuzlu Fen Lisesi öğrencileri görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir;

“Eğitim öğretim herkes için gereklidir.” (Ö7)

“Eğitim ve öğretim günümüzde gerekli değildir bence. Çünkü eğitim dediğimiz şey tekdüze bir şey olmamalı, insanlar yetenek ve ilgilerine göre eğitim ve öğretim almalı.” (Ö29)

“Eğitim ve öğretim her zaman gerekli ancak zorunlu olması saçma bir durum. Çünkü öğrenmek istemeyecek adam ne yaparsan yap yine öğrenmez.” (Ö13)

3.3. Öğrencilerin eğitim ve öğretim uygulamalarına ilişkin alternatif önerileri

Araştırmanın üçüncü alt problemi öğrencilerin eğitim ve öğretim uygulamalarına ilişkin alternatif önerilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin eğitim ve öğretim uygulamalarına ilişkin alternatif önerileri

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı Numarası
Öneriler	Kapsam	Eğitimin sadece temel bilgileri kapsamalı	1	Ö29.
		Okulda eğitim yerine bireysel öğrenme yöntemleri kullanılabilir	1	Ö1.
		Eğitim günümüzde haksızlıkların olduğu bir sistem	1	Ö2.
		Okulda eğitim yerine çevrimiçi öğrenme yöntemleri kullanılabilir	1	Ö5.
		Eğitim her konuda adaletli olmalı	1	Ö4.
		Eğitim bireyleri kişisel özellikleri ve ilgi alanlarında yetiştirecek bir sistemde kurgulanmalı	2	Ö6,Ö7.
		Toplam	7	

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde 23 öğrenci eğitim öğretim uygulamalarına ilişkin alternatif önerisi belirtmemeyi tercih etmiştir. Eğitim ve öğretimin gereksiz olduğunu ve/veya iyileştirilmesi gerektiğini beyan eden 7 öğrenci ise eğitim ve öğretim uygulamalarına ilişkin öneriler sunmuştur. Tablo 3 incelendiğinde toplam yedi öneri sunulduğu görülmektedir. Bu öneriler arasında en çok önerilen alternatifler *“Eğitim bireyleri kişisel özellikleri ve ilgi alanlarında yetiştirecek bir sistemde kurgulanmalıdır.” (f=2)* şeklindedir. Ö6 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir;

“Eğitim süreçlerinde herkes aynı kefiye konulmamalıdır. Bireysel özellikler dikkate alınmalıdır. Herkesin ilgi alanlarına göre eğitim almasına imkân verilmelidir.” (Ö6)

3.4. Öğrencilere göre okulların gerekliliği

Araştırmanın dördüncü alt problemi katılımcı öğrencilerin okulun gerekliliğine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir;

Tablo 4. Öğrencilere göre okulların gerekliliği

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı Numarası
Etki	Faydalar	Okulların yüz yüze öğrenme ve insanlarla iletişim kurmayı öğretmesi	3	Ö16,Ö18,Ö19.
		Okulların bireylere disiplin ve düzeni öğretmesi	5	Ö21, Ö22,Ö24,Ö25,Ö26.
		Okul öğrenciler için sosyalleşme mekânı olması	2	Ö10, Ö13.
		Okulda öğrenilen bilgilerin yaşam boyunca gerekliliği	1	Ö20.
		Okulların cahilliği engellemesi	1	Ö11.
		Okulların toplumsal değerleri kazandırması	1	Ö9.
		Okulların meslek kazandırma açısından önemli kurumlar olması	1	Ö8.
		Okulların sorumluluğu öğretmesi	1	Ö7.
		Okulların toplumun bir parçası olmayı öğretmesi	1	Ö12.
		Bilgi işlemeyi ve öğrenmeyi sağlayan yer olması	1	Ö30.
		Okulun öğrencilere rehberlik ve önderlik etmesi	1	Ö28
		Kategori toplamı	17	
	Zararlar	Okulun stres ve yorgunluk kaynağı olması	1	Ö1.
		Okuldaki kısıtlamalar	1	Ö29.
	Kategori toplamı	2		
Tema Toplamı		19		
Kapsam	Öneriler	Ders yükleri azaltılmalı	3	Ö17,Ö23,Ö27.
		Okular çevrim içi eğitime dönebilmeli	3	Ö5,Ö8,Ö13.
	Kategori toplamı	6		
	Gereklilik	Okullarda sadece temel eğitim gereklidir.	2	Ö8,Ö14.
		Okullar gerekli ama değişim ve güncelleme şart.	3	Ö3,Ö4,Ö6.
		Okullar gerekli değildir.	5	Ö1,Ö2,Ö5,Ö13,Ö29.
		Okullar gereklidir.	20	Ö7,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12,Ö15, Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20, Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö25, Ö26,Ö27,Ö28,Ö30.
	Kategori toplamı	30		
	Toplam	55		

Tablo 4 incelendiğinde katılımcı görüşlerinin etki ve kapsam olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Etki temasının altında faydalar ve zararlar olmak üzere iki kategori yer almaktadır. Faydalar kategorisinde katılımcı öğrenciler en çok “Okullar bireylere disiplini ve düzeni öğretir. (f=5)” görüşünü belirtmiştir. Bu görüşü “Okullar yüz yüze öğrenmeyi ve insanlarla iletişim kurmayı öğretir. (f=3)” ifadesi takip etmektedir. Bu konuda Ö22 rumuzlu İmam-Hatip Lisesi ve Ö19 rumuzlu Anadolu Lisesi öğrencileri görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Okullar belli bir disipline sahip olduğundan bence gerekli kurumlar. Okul olmasaydı öğrencilerin çok rahat olacağı kendilerini fazla rahatsız etmeyeceklerinden dolayı eğitim öğretimin sağlıklı yürüyeceğini de zannetmiyorum.” (Ö22)

“Gördüğüm derslerin yüz yüze olması benim açımdan daha verimli olduğuna inanıyorum. Çevrim içi eğitimlerin çok ciddiye alınmadığını düşünüyorum.” (Ö19)

Zararlar kategorisinde ise *“Okulda kısıtlanıyoruz. (f=1)”* ve *“Okul stres ve yorgunluk kaynağıdır (f=1)”* görüşleri ön plana çıkmaktadır. Ö1 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir;

“....bazı öğrenciler okulda başarılı olurken, benim gibi bazıları için bu ortam stresli olabiliyor.” (Ö1)

Tablo 4’te yer alan bir diğer tema ise kapsam temasıdır. Bu tema altında öneriler ve gereklilik olmak üzere iki kategori yer almaktadır. Öneriler kategorisi incelendiğinde *“Okullarda ders yükleri azaltılmalıdır. (f=3)”* ve *“Okullar çevrimiçi eğitime dönebilir. (f=3)”* görüşleri ön plana çıkmaktadır. Ö27 rumuzlu İmam Hatip Lisesi ve Ö5 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencileri görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Okullar kişinin eğitim alma noktasında gerekli kurumlar; ancak bu noktada okulların durumu değiştirilebilir. Örneğin ders saatleri kısaltılıp ders sayıları azaltılabilir.” (Ö27)

“Okullar herkes için gerekli değildir. Benim gibi, kendi hızında ve ilgi duyduğu konularda öğrenmeyi tercih edenler için, evde veya online öğrenme daha uygun olabilir” (Ö5)

Kapsam teması altında yer alan son kategori ise gereklilik kategorisidir. Bu kategoride yer alan görüşler incelendiğinde *“Okullar gereklidir. (f=20)”*, *“Okullar gerekli değildir (f=5)”*, *Okullar gerekli ama değişim ve güncelleme şart.(f=3)* ve *“Sadece temel eğitim gereklidir. (f=2)”* ifadeleri görülmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin çoğunun okulu gerekli bir kurum olarak gördüğü söylenebilir. Ancak okulu gerekli görmeyen öğrenciler de bulunmaktadır. Ö21 rumuzlu İmam Hatip Lisesi öğrencisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir;

“Okullar eğitim öğretimin düzenli verilmesi açısından şart olan yerlerdir. Ne kadar çalışırsanız çalışın düzenli olarak alınan haftada kırk saatin yerini tutacağını düşünmüyorum.” (Ö21)

Okulun gerekli olmadığını ve okullarda değişimin gerekli olduğunu ifade eden Ö13 rumuzlu Fen Lisesi ve Ö3 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencileri ise aşağıda yer alan ifadeleri kullanmışlardır;

Okullar gerekli değil bence. Dijital bir çağda yaşıyoruz. İhtiyacımız olan her şey elimizin altında aslında. Bu yüzden fiziki olarak okullar gerekli değil.” (Ö13)

“Okullar gereklidir, ancak kesinlikle bazı şeylerin değişmesi gereklidir.” (Ö3)

3.5. Öğrencilerin okullara ilişkin alternatif önerileri

Araştırmanın beşinci alt problemi öğrencilerin okullara ilişkin alternatif önerilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin okullara ilişkin alternatif önerileri

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı Numarası
Okul alternatifleri	Zaman	Okul ders süreleri kısaltılması	2	Ö6,Ö7.
	Kategori toplamı		2	
	Sistem	Okulların işletmeler ile iş birliği yaparak staj imkânlarının çeşitlendirilmesi	1	Ö1.
		Okulların el becerisi kazandıran kurumlar olması	1	Ö2.
		Okulların hayata hazırlayan bir yer olması	1	Ö3.
		Okul kurallarının gevşetilmesi	1	Ö4.
		Okullarda çevrimiçi kurslar olması	1	Ö5.
		Okullarda kıyafet kısıtlamasının kaldırılması	1	Ö6.
		Okulların meslek kazandırmaya dönük kurumlar haline getirilmesi	1	Ö29.
		Kategori toplamı	7	
	Toplam		9	

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin okul alternatif önerilerinin zaman ve sistem olmak üzere iki kategori altında toplandığı görülmektedir. Zaman kategorisinde “Okullarda ders süreleri kısaltılmalıdır. ($f=1$)” görüşü ön plana çıkmakta iken sistem kategorisinde okulların işletmelerle işbirliği yaparak staj imkânlarının genişletilmesinden ($f=1$) okullarda kıyafet kısıtlamasının kaldırılmasına ($f=1$) kadar değişik görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşleri paylaşan Ö7, Ö1 ve Ö6 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir;

“Okulun süreci çok uzun; daha kısa süre olmalı. Ben eve gidene kadar saat altı oluyor. Daha geç başlayıp daha erken bitmeli. Günlük 6 ders olmalı 6 dersten sonra dersleri anlayamıyorum.” (Ö7)

“Okullara alternatif olarak, öğrencilere daha fazla pratik deneyim kazandıracak programlar öneriyorum. Örneğin, işletmelerle yapılacak işbirlikleri sayesinde staj imkânları sağlanabilir.” (Ö1)

“Okullar öğrencilerin kılık kıyafetine bu kadar enerji harcamak yerine daha faydalı konulara eğilebilir. Okullarda kıyafet kısıtlaması olmamalıdır.” (Ö6)

3.6. Öğrencilerin eğitim almaya ve okullara ilişkin metaforik algıları

Araştırmanın altıncı alt problemi öğrencilerin eğitim almaya ve okullara ilişkin metaforik algılarının ortaya çıkarılmasıdır. Bu kapsamda öğrencilere “Eğitim almak ... gibidir; çünkü ...” ve “Okullar ... gibidir; çünkü ...” şeklinde sorular yöneltilmiş ve boşlukları doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin eğitim almaya yönelik metaforik algılarına ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin eğitim almaya ilişkin metaforik algıları

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı numarası
Olumlu	Yaşantı/Tecrübe	... bir serüvene atılmak ... her adımda yeni şeyler öğrenme	2	Ö1,Ö13.
		... hayata hazırlamak ... eğitimsiz toplumun ne yapacağını bilememesi	1	Ö10.
		... kişinin şekillenmesi ... psikolojik gelişimi sağlama	3	Ö16,Ö18,Ö19.
		... özgüven geliştirmek ... kendine güveni artırma	1	Ö17.
		... geleceği inşa etmek ... geleceği şekillendirme	1	Ö20
		... karanlık bir odanın perdelerini açmak ... aydınlanma sağlama	1	Ö12.
		... yatırım ... daha iyi bir insan olmak için yatırım	1	Ö15.
		... korunmak ... hayata dair her şeye hazırlama	1	Ö14.
		... savaş ... cehaleti yenme	1	Ö11.
		... oyun ... derslerini geçemeyenlerin hayatının mahvolması	1	Ö22.
		... kitap ... bilgileri kişiden kişiye aktarması	1	Ö23.
		... tablo ... her renk ve görüşe dair eğitim alınabilmesi	1	Ö28.
		... makine bakımı ... herkesin kendini belli bir derecede yükseltmeye ve geliştirmeye ihtiyacı olması	1	Ö30.
		Kategori toplamı	27	

Tablo 6. (Devam)

Temel ihtiyaçlar	... yemek ... temel bir ihtiyaç	1	Ö4.
	... su ... eğitim aldıkça hayat bulma	3	Ö7,Ö21,Ö25.
Kategori toplamı		4	
Olumlu	... ağaç dikmek ... belli bir emekten sonra meyvesini verme	1	Ö24.
	... kili şekillendirme ve madeni işleme... eğitimin de insanları şekillendirmesi	2	Ö26,Ö29.
Doğa	... çiçek sulamak ... her yeni bilginin çiçeği büyütmesi	1	Ö6.
	... deniz feneri ... denizde kaybolan gemilere yol göstermesi	1	Ö8.
	... ağaçtaki meyve ... eğitimin meyveyi olgunlaştırması	1	Ö9.
Kategori toplamı		6	
Tema Toplamı		37	
Olumsuz	... eziyet ... zaman kaybı	2	Ö2,Ö3.
	... at yarışı ... sınavlar yoluyla sürekli yarış içinde olma	1	Ö5.
	... sıkıcı ... derslerin insanı çok yorması	1	Ö27.
Kategori toplamı		4	
Toplam		41	

Tablo 6 incelendiğinde katılımcı öğrencilerin eğitim almaya ilişkin metaforik algılarının olumlu algılar ve olumsuz algılar olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Olumlu algılar temasında yaşantı/tecrübe, temel ihtiyaçlar ve doğa kategorileri bulunmaktadır. Olumsuz algılar temasında ise tek kategori (hisler) yer almıştır. Temalar arasındaki frekanslar incelendiğinde öğrencilerin olumlu algılarının en fazla eğitim almak kişiliğın şekillenmesi gibidir çünkü psikolojik gelişimi sağladığı ($f=3$) görüşü; temel ihtiyaç kategorisinde ise eğitim almak su gibidir çünkü eğitim aldıkça hayat buluyoruz ($f=4$) görüşü; doğa kategorisinde eğitim almak kili şekillendirme ve madeni işleme gibidir çünkü eğitimde insanları şekillendirir ($f=2$) görüşleri ön plana çıkmaktadır. Olumsuz temada yer alan hisler kategorisinde ise eğitim almak eziyet gibidir çünkü zaman kaybıdır görüşü ($f=2$) sık vurgulanan bir görüş olarak tespit edilmiştir. Bu görüşlere sahip Ö16 rumuzlu Anadolu Lisesi, Ö7 rumuzlu Meslek Lisesi, Ö26 rumuzlu İmam-Hatip lisesi ve Ö2 rumuzlu Anadolu Lisesi öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir;

“Eğitim almak kişiliğın şekillenmesi gibidir, çünkü kişisel manada gelişim sağlanıyor.” (Ö16)

“Eğitim almak su içmek gibidir, eğitimsiz yaşanmaz.” (Ö7)

“Eğitim almak kili şekillendirmek gibidir, çünkü eğitimde insanları şekillendiriyor.” (Ö26)

“Eğitim almak eziyet gibidir, çünkü zaman kaybıdır.” (Ö2)

Katılımcı öğrencilerin okula yönelik metaforik algılarına ilişkin bulgular ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin okullara ilişkin metaforik algıları

Tema	Kategori	Kodlar	f	Katılımcı numarası
Olumlu	Mekânlar	... ev ... aile sıcaklığı hissettiğim tek yer	1	Ö18.
		... kreş ... sosyalleşmemizi ve hayatı öğrenerek olgunlaşmamızı sağlama	1	Ö9.
		... liman ... eksikleri yanlışlarıyla da olsa dönüp dolaşıp geldiğimiz yer	1	Ö8.
		... araba ... arabanın ulaşımı kolaylaştırdığı gibi okulun da eğitimi kolaylaştırması	1	Ö10.
		... bir dünya ... her çeşit insanla eğitim alıp yaşayarak gelişme ve tecrübe edinme	1	Ö28.
		... maden ocağı ... gençlerin işlendiği mekânlar	1	Ö29.
		... laboratuvar ... koşullar ayarlansa bile ortaya çıkacak sonucun tahmin edilememesi	1	Ö30.
		... eğitim yuvası ... okulda aile sıcaklığı hissetme	1	Ö20.
		Kategori toplamı	8	

Tablo 7. (devam)

Olumlu	... kitap ... başlangıcı herkes için aynı; ancak okudukça herkes için farklı anlamlar taşıması	1	Ö6.
	... başarıya giden yol ... yolun en başında okulun olması	1	Ö24.
	... muhafız ... cehaletle savaşırken bizi koruması ve bize destek sağlaması	1	Ö11.
	... ağaç ... insanın köklerini sağlamlaştırma ve dallarını (yeteneklerini) geliştirmesine olanak sağlama	1	Ö13.
Kategori toplamı		4	
Tema Toplamı		12	
Olumsuz	... bir labirent ... doğru yolu bulmak zor ve her adımda farklı zorluklarla karşılaşabilme	1	Ö1.
	... hapisane ... zorunlu ve dayatma eğitim sistemi	7	Ö3,Ö4,Ö12,Ö14,Ö15,Ö23,Ö27.
	... halı saha ... saha içinde başarısız sporcuların da bulunması	1	Ö5.
	... tımarhane ... öğrenci-öğretmen ilişkileri sağlıklı olmaması ve mesafenin yokluğu.	5	Ö1,Ö9,Ö21,Ö22,Ö25,Ö26.
	... zıtlık mekânı ... hem olumlu hem de olumsuz olguların bir arada olması	2	Ö16,Ö17.
	Kategori toplamı	16	
Yaşantı/ Tecrübe	... boş iş, çünkü zaman kaybı	1	Ö2.
	... vakit kaybı... gereksiz kısıtlamalar	1	Ö7.
Kategori toplamı		2	
Tema Toplamı		18	

Tablo 7 incelendiğinde katılımcı öğrencilerin eğitim almaya ilişkin metaforik algılarının olumlu algılar ve olumsuz algılar olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Her iki temada da mekânlar ve yaşantı/tecrübe kategorileri bulunmaktadır. Temalar arasındaki frekanslar incelendiğinde öğrencilerin okula yönelik olumlu algılarının ($f=12$), olumsuz algılarından ($f=18$) düşük olduğu görülmektedir. Olumsuz algılar kategorisinde katılımcı öğrenciler sıklıkla okulu zorunlu ve dayatmacı bir sistem özelliğinden dolayı hapisaneye ($f=7$), benzettikleri tespit edilmiştir. Bu görüşü paylaşan Ö3 rumuzlu Meslek Lisesi öğrencisi görüşünü şu şekilde dile getirmiştir;

“Okullar hapisane gibidir, çünkü zorunlu ve dayatmacı bir eğitim sistemi var.” (Ö3)

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 12.sınıf öğrencilerinin okula ve eğitime yönelik görüşleri hem gerçek manada hem de metaforlar yoluyla incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin gözünden okul konusunda yaşantı teması altında işlev, etki ve kapsam kategorileri; eğitim öğretimin gerekliliğine ilişkin görüşlerde fayda teması altında toplumsal faydalar, bireysel faydalar ve gereklilik kategorileri; eğitim öğretime ilişkin alternatif önerileri temasında kapsam kategorisi; okul gerekliliği konusunda etki teması altında faydalar ve zararlar kategorileri, kapsam teması altında ise öneriler ve gereklilik kategorileri ön plan çıkmaktadır. Bununla birlikte okul alternatifleri teması altında sistem kategorisi; eğitime yönelik metaforlar konusunda olumlu metaforlar teması altında yaşantı/tecrübe, temel ihtiyaçlar ve doğa kategorileri, olumsuz metaforlar teması altında hisler kategorisi ortaya çıkarken okula yönelik metaforlar konusunda ise olumlu metaforlar teması altında sadece mekanlar ön plana çıkarken olumsuz metaforlar teması altında da mekanlar ile yaşantı/tecrübe kategorileri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda 12.sınıf öğrencileri, okul kavramı algılarında yaşantı temasına ilişkin okulu yeni ve gerekli şeyleri öğreten bir etkisi olduğunu değerlendirmektedir. Öte yandan aynı temada öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okulun sosyalleşme ortamı olduğunu belirtmişlerdir. Ulaşılan bu sonuç Peterson (1997) tarafından yapılan okullarda çocukların sosyal ve öğrenme becerilerini geliştirmeye yönelik programlar ve Oliviera vd., (2015) tarafından yapılan çocukların gözünden okul konulu araştırmalarda elde edilen öğrencilerin okulu sosyalleşme yeri olarak tanımladıkları sonucuyla örtüşürken Erdener, Sezer ve Tezci (2017) tarafından yapılan liselerde sık karşılaşılan öğrenci problemleri konulu araştırmada elde edilen liselerde sosyal faaliyetlerin alanlarının ve sosyal faaliyet yerlerinin yetersizliği sonucuyla

örtüşmemektedir. Bununla birlikte araştırmaya katılan küçük bir kesim katılımcı ise okulun kendilerine bir etkisi olmadığını ve kendilerini yetersiz hissettirdiği görüşünü savunmaktadırlar. Elde edilen bu sonuç, Elmas ve Demir (2018) tarafından yapılan 5. sınıf öğrencilerinin okul olgusuna yönelik metaforik algıları konulu araştırmada elde edilen okulun yeni şeyler öğrenilen ve mutlu olunan bir yer olduğu sonucuyla örtüşmemektedir. Diğer yandan etki temasında öğrenciler, okulun kendilerine yeni ve gerekli şeyleri öğrettiğini belirtirken; olumsuz bağlamda bir kısım öğrenciler okulun zaman kaybı ve üzerlerinde stres yaratan bir kurum olarak algılamaktadırlar.

Öğrenciler, eğitim öğretim kavramının gerekliliğine ilişkin görüşlerinde fayda temasıyla ilgili olarak sıklıkla eğitimin toplumu bilinçlendirdiği ve kişisel gelişim sağladığı görüşünü paylaşırken; katılımcı öğrencilerin üçte ikisi görüşlerinde istisnasız günümüzde eğitimin gerekli olduğunu belirtmiştir. Varılan bu sonuç Taş ve Yenilmez (2008) tarafından yapılan Türkiye’de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı konulu araştırmada ortaya konan kişinin eğitim seviyesindeki artışın o kişiye daha çok gelir elde etme konusunda kolaylık sağlamaktadır sonucuyla birebir örtüşmektedir. Öte yandan el edilen bu sonuç Taylor (2008) tarafından yapılan dönüştürücü öğrenme teorisi konulu araştırmada ortaya konan eğitimin eleştirel düşünme yoluyla kişisel güçlenmeye ve öz farkındalığa yol açtığı sonucuyla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte katılımcı öğrencilerin dörtte biri ise okulun gerekli olmadığı kanaatini taşımaktadırlar.

Araştırma bulguları doğrultusunda öğrenciler, eğitimin bireyleri kişisel özellikleri ve ilgi alanlarında yetiştirecek bir sistemde kurgulanması gerektiğini vurgulamışlardır. Varılan bu sonuç Aktepe (2005) tarafından yapılan eğitimde bireyi tanımanın önemi konulu araştırmada ulaşılan eğitim sürecinde bireysel farklılıkların ön plana çıkarılarak eğitim öğretim etkinliklerinin öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre yapılmasının öğrenci başarısını artıracak sonucuyla örtüşmektedir. Bununla birlikte eğitim öğretim uygulamalarına alternatif olarak öğrenciler, eğitimin sadece temel bilgileri kapsamı gerektiğini, bireysel öğrenme yöntemleri kullanılması gerektiğini, günümüz eğitim sisteminde adaletsizlikler olduğunu, eğitim öğretimin çevrimiçi yöntemlerle sürdürülebileceği görüşlerini dile getirmişlerdir. Varılan bu sonuç Zhang ve Li (2019) tarafından yapılan bireyselleştirilmiş eğitimin temel eğitim alanında uygulama stratejileri konulu araştırmada ortaya konan bireyselleştirilmiş öğretimin işbirlikçi öğrenme sınırsız sınıf etkinlikleri sağladığı ve Obrovská vd. (2025) tarafından yapılan öğretmenlerin kapsayıcı temel uygulamaları ve tüm öğrencilerin bakış açıları konulu araştırmada ortaya çıkan öğrencilerin yeteneklere dayalı farklılaştırılmış öğretimi faydalı bulduğu sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca araştırmada elde edilen bu sonuç Omodan (2023) tarafından yapılan eğitimde epistemik adaletsizliklerin ortaya çıkarılması konulu araştırmada elde edilen eğitim ortamlarında özellikle de marjinalleştirilmiş ve yeterince temsil edilmeyen gruplar arasında yaygın bir epistemik adaletsizlik var olduğu sonucuyla birebir örtüşmektedir.

Okula ilişkin alternatif önerilerinde katılımcılar sıklıkla okuldaki ders saati süresinin kısaltılması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Elde edilen bu sonuç, Osmanoğlu ve Yaşa (2018) tarafından yapılan lise öğrencilerinin okul ortamından beklentileri konulu araştırmada ortaya konulan ders saatlerinin kısaltılması, teneffüs saatlerinin uzatılması ve eğitim programının sadeleştirilmesi gerektiği sonucuyla paralellik göstermektedir. Ayrıca varılan bu sonuç, Anderson ve Walker (2015) tarafından yapılan okul haftasının kısaltılması öğrenci performansını etkiliyor mu? Dört günlük okul haftasından kanıtlar konulu araştırmanın ortaya koyduğu okul süresinin haftada dört güne indirilmesinin öğrencilerin okuma ve matematik performanslarına olumlu yansıdığı sonucunu destekler niteliktedir. Öte yandan katılımcılar, okuldaki eğitimin işletmelerle işbirliği halinde programlanarak staj imkânlarının artırılması, el becerisi kazandıran bir kurum olması, hayat hazırlayan bir yer olması, okul kurallarının gevşetilir kısıtlamalarının kaldırılması ve okulların meslek kazandırmaya dönük bir kurum haline gelmesi gerektiği görüşlerini dile getirmişlerdir. Varılan bu sonuç Somuncu (2020) tarafından yapılan Türkiye’de mesleki eğitim ve istihdam-hayaller beyaz olsa da gerçekler mavi yaka konulu araştırma da elde edilen Türkiye’de mesleki eğitimin mezuniyet sonrası kısıtlı iş bulma olanağı ve yükseköğretime geçişte oluşturduğu dezavantajdan dolayı mesleki eğitim gören öğrenci sayısının azalma eğiliminde olduğu sonucuyla örtüşmemektedir.

Eğitime yönelik metaforik algılar doğrultusunda öğrenciler, bir çok görüş ortaya koyarken daha çok eğitime yönelik olumlu algıların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda katılımcı öğrenciler sıklıkla eğitimin kendileri üzerinde kişiliklerinin şekillenmesi ve psikolojik gelişimi

sağladığını ve eğitimi yaşam kaynağı su metaforu ile özdeşleştirdikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrenciler eğitimi, her adımda yeni bir şeyler öğrenildiğinden hareketle bir serüvene atılmak ve eğitimin de tıpkı bir kilin veya madenin şekillendirildiği gibi eğitiminde insanları bu şekilde şekillendirdiğini öne sürmüşlerdir. Öte yandan katılımcılara göre eğitim, hayata hazırlayan, geleceği inşa eden, daha iyi bir inşa olma için yapılan yatırım, cehaleti yenen savaş, bilgi aktarımına vesile olan kitap, meyveyi olgunlaştıran bir etkisinin olduğu gibi metaforlar da ortaya çıkmıştır. Varılan bu sonuç Altındağ (2015) tarafından yapılan ilköğretim okullarında okul yaşamının niteliği konulu araştırmada elde edilen öğrencilerin okulda fazladan çalışma yapmaktan heyecan duymadıkları, yapılan çalışmalardan hoşlanmadıkları, öğrenmenin yeterince keyifli ve eğlenceli olmadığı sonucuyla örtüşmemektedir. Bunun yanında katılımcılar, okulda verilen eğitimin olumsuz bağlamda zaman kaybı olduğu için bir eziyet, sınavlar hazırlıkta sürekli bir yarış içinde olmalarından dolayı at yarışı ve derslerin sıkıcı olduğundan kendileri yorduğu görüşünde birleşmektedirler. Varılan bu sonuç Ertürk (2021) tarafından yapılan İlkokul öğrencilerin okul kavramına yönelik algıları: Metafor çalışması konul araştırmada elde edilen okulun güvenli, huzur verici ve eğlendirici bir mekân olarak gördükleri sonucu ile örtüşmemektedir.

Katılımcıların eğitim almaya ilişkin görüşlerinde olumlu görüşler öne çıkarken okula ilişkin metaforik algılar doğrultusunda tam tersi yönde öğrencilerin olumsuz görüşlerinin yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrenciler sıklıkla okulun zorunlu ve dayatmacı bir sisteme sahip olmasından dolayı hapishaneye; öğrenci ve öğretmen ilişkilerinin sağlıklı olmamasından dolayı da tımarhaneye benzetmişlerdir. Bu sonuç ise Özdemir ve Akkaya (2013) tarafından yapılan genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi konulu araştırmada elde edilen okulda demokratik bir ortam olmadığı ve öğrencilere özgürlük tanımadığından dolayı okulun bir hapishaneye benzetilmesi sonucuyla birebir örtüşmektedir. Öte yandan varılan bu sonuç Bubeliene ve Merkys (2019) tarafından yapılan okulun kültürel çeşitliliği konulu araştırmada ortaya konulan okulun öğrenciler için bir mutluluk kaynağı olduğu ve Wonglorsaichon vd. (2014) tarafından yapılan öğrencilerin okula bağlılıklarının öğrenme başarısı üzerindeki etkisi: Yapısal eşitlik modelleme analizi konulu araştırmada elde edilen öğrencilerin okula duygusal anlamda bağlılıklarının öğrenme başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğu sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Katılımcı öğrenciler bunun yanında okula yönelik birçok olumlu metaforu da dile getirmişlerdir. Bu doğrultuda okul, okuyan herkesin ayrı anlamlar çıkardığı kitap, her çeşit insanla karşılaşılabilir bir dünya, aile sıcaklığı hissedilen yuva, cehaletle savaşan muhafız, insanın köklerini sağlamlaştıran bir ağaç, sosyalleşmeyi ve hayatı öğreten bir kreş gibi metaforlarla özdeşleştirilmiştir. Öte yandan katılımcı öğrenciler, okulu zamanlarının büyük kısmının geçtiği ve kendilerini güvende hissettikleri evle bağdaştırdıkları; yaşantı ve tecrübe olarak her şeyin okulda öğrenildiği yer olarak da tanımlamaktadırlar. Varılan bu sonuç Saban (2008) tarafından yapılan okula ilişkin metaforlar konulu araştırmada elde edilen okulun bilgi ve aydınlanma yeri ile aile metaforu olduğu sonucuyla paralellik göstermekte iken Doğan (2012) tarafından yapılan lise öğrencilerinin okul iklimi algıları konulu araştırmada elde edilen okul ikliminin “orta” düzeyde algılanması ve okul içerisinde öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini yeterince geliştirilebilecekleri sağlıklı bir ortamın oluşturulamadığı sonucuyla çelişmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara yönelik aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1-Ortaöğretim kurumlarında mezuniyet sonrası iş bulma imkânlarının artırılması için iş dünyası ve sanayi merkezlerinin ihtiyaçları doğrultusunda bölümler açılmalıdır.

2-Ortaöğretim kurumlarının fiziki yapıları ve bölümleri öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenmelidir.

3-Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin büyük bir kısmı okulu güvenli bir yuva veya ev gibi tasvir etmektedirler. Bu bağlamda okullarda öğrencilerin uğrayacağı zorbalık veya benzeri davranışların önlenmesi hususunda okul yönetimlerine daha fazla yetki sağlanmalıdır.

4- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı okulda yüz yüze verilen eğitimin faydalı ve gerekli olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Bu doğrultuda öğrencilere zorunlu haller dışında çevrimiçi eğitim dayatılmamalıdır.

5-Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okullarda materyal eksikliği olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu doğrultuda okulların öğretim materyali eksikliği bakanlık birimlerince temin edilmelidir.

Etik Kurul İzni/ Ethics Committee Permission:

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu Kurulu'nun 23.12.2024 tarih ve E-50704946-050.04-506044 sayılı kararı ile etik açıdan uygun görülmüştür.

It was deemed ethically appropriate by the decision of Sivas Cumhuriyet University Educational Sciences Research Proposal Ethics Evaluation Board dated 23.12.2024 and numbered E-50704946-050.04-506044.

Etik Beyan Metni/ Ethics Declaration Text:

Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is hereby declared that scientific and ethical principles were adhered to during the preparation of this study and that all studies used are cited in the references.

Etik Bildirim/Ethics Notification: info@esosder.org

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Declaration of the contribution rate of the researchers:

Birinci yazar %30, ikinci yazar %40, üçüncü yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

The first author contributed 30 %, the second author 40 % third author 30 %.

Çıkar Çatışması Beyanı/ Declaration of conflict of interest:

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no potential conflict of interest in this study.

Yapay Zekâ Kullanımı /Use of Artificial Intelligence:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

Not/Note:

Bu çalışma 18. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (2-4 Mayıs 2025, Mersin Üniversitesi).

This study was presented as an oral presentation at the 18th International Congress on Educational Administration (2-4 May 2025, Mersin University).

Kaynakça

- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961).
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (1973).
- Adıgüzel, A., & Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 49-66. <http://efdergi.yyu.edu.tr>
- Ahmed, N. (2024). Educational institutions as social organizations: structure, leadership, and societal impact, *Zenodo*, 1-8. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14006484>
- Aktepe, V. (2005). Eğitimde bireyi tanımanın önemi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 15-24.
- Albarico, G., & Galigao, R. P. (2024). Exploring education and labor market outcomes: insights from diverse global contexts. *Pantao (International Journal of the Humanities and Social Sciences)*, 3(4), 189-201. <https://doi.org/10.69651/PIJHSS030419>
- Altındağ, M. (2015). *İlköğretim okullarında okul yaşamının niteliği (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, D. M. & Walker, M. B. (2015). Does shortening the school week impact student performance? Evidence from the four-day school week. *Education Finance and Policy* 2015, 10(3), 314–349. https://doi.org/10.1162/EDFP_a_00165
- Aslan Altan, B. (2018). Değişen dünyada değişen okul. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1579-1588. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2161>
- Austin H., Dwyer B., & Freebody P. (2005). *Schooling the child: The making of students in classrooms*. Routledge. Crossref.
- Balcı, A. (2020). *Açıklamalı Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü* (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Baykal, A. (2008, Şubat). *Eğitimde Ölçme ve Aranılan Nitelikler*. Ortaöğretim Sisteminde Arayışlar Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Antalya.
- Bektaş, F., & Nalçacı, A. (2013). Okul iklimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 1-13.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskıdan Çeviri). Eğitim Yayınevi.
- Bubeliene, D. & Merkys, G. (2019). School's cultural diversity: What is the difference between "School of Happiness" and "School – Prison. *Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume II, May 24th -25th, 2019. 53-69.
- Carson, T. R. (2009). Internationalization curriculum: globalization and the worldliness of curriculum studies. *Curriculum Inquiry*, 39 (1), 145-158. <https://doi.org/10.1111/j.1467-873X.2008.01442.x>
- Chen, L., Zhang, Y., & Tang, Y. (2024). The relationship between school climate and growth mindset of junior middle school students: a mediating model of perceived social support and positive personality. *Current Psychology*, 43(5), 4142-4154.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., Turner, A. T. (2020). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. (A. Aypay, Çev. Ed.). Anı Yayıncılık.
- Çelik, H., Terzi, A. R., & Gültekin, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin akademik motivasyonları ve okul iklimi ilişkisi. *The Journal of Academic Social Science*, 48, 422-434.
- Dewey, J. (2023). *Okul ve toplum* (Ö. Özyürek, Çev.). Dorlion Yayınları.
- Doğan, S. (2012). Lise öğrencilerinin okul iklimi algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 56.

- Doğan, S. (2015). Eğitimin işlevleri. İçinde C. T. Uğurlu (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (2. Baskı, ss. 39-53). Eğiten Kitap.
- Easterly, W., & Levine, R. (2003). Tropics, germs, and crops: how endowments influence economic development. *Journal of Monetary Economics*, 50(1), 3-39.
- Elmas, S. A. ve Demir, E. (2018). 5. Sınıf Öğrencilerinin Okul Olgusuna Yönelik Metaforik Algıları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(3), 45-70. <https://doi.org/10.30964/auedfd.427496>
- Erden, A., & Erdem, M. (2013). İlköğretim okullarında okul yaşamı kalitesi: Van ili örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 151-165.
- Erdener, M. A., Sezer, F., & Tezci, E. (2017). Liselerde sık karşılaşılan öğrenci problemleri. *Journal of Turkish Studies*, 12(14), 151-166. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.11517>
- Ertem, H. Y., Arslan, A., Aksoy Akbaş, S., Ecer, E., & Eryiğit, L. (2021). Sınıf iklimi ve ortaokul öğrencilerinin okula yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal Of Leadership Training (IJOLT)*, 1(1).
- Ertürk, R. (2021). İlkokul öğrencilerinin okul kavramına yönelik algıları: Metafor çalışması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 774-788.
- Godfrey, E. B., Osher, D., Williams, L. D., Wolf, S., Berg, J., Torrente, C., Spier, E. & Aber, J. L. (2012). Cross-National Measurement of School Learning Environments: Creating Indicators for Evaluating UNICEF's Child Friendly Schools Initiative. *Children and Youth Services Review*, 34(3), 546-557. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.10.015>
- Hanushek, E. A., & Wößmann, L. (2010). *Education and Economic Growth*.
- Huebner, E. S., & McCullough, G. (2000). Correlates of school satisfaction among adolescents. *The Journal of Educational Research*, 93(5), 331-335. <https://doi.org/10.1080/00220670009598725>
- Karaboğa, M. T. (2018). Küreselleşme sürecinin eğitim kurumları üzerindeki etkilerine yönelik bir tartışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(66), 134-144.
- Karadağ, E., İşçi, S., Öztekin, Ö., & Anar, S. (2016). Okul iklimi ve akademik başarı ilişkisi: Bir meta-analiz çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 107. <https://doi.org/10.17679/iuefd.17294446>
- Karakütük, K., Tunç, B., Bülbül, T., Özdem, G., Taşdan, M., Çelikkaleli, Ö., & Ayram, A. (2014). Examining the relationship between school size and school climate in public high schools. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 304-316.
- Karatzias, A., Power, K. G., Flemming, J., Lennan, F., & Swanson, V. (2002). The role of demographics, personality variables and school stress on predicting school satisfaction/dissatisfaction: Review of the literature and research findings. *Educational Psychology*, 22(1), 33-50. <https://doi.org/10.1080/01443410120101233>
- Kaya Aybek, Z., Ercan, B., Güven, E., & Salar, R. (2022). Farklı okul türlerinde okul iklimi nasıl değişmektedir? *Başkent University Journal of Education*, 9(2), 193-206.
- Kayıkçı, K., & Sayın, Ö. (2010). Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin okuldan memnuniyet düzeyleri. *Milli Eğitim*, 187, 207-224.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi nedir? Nasıl oluşmuştur? İçinde F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma, yöntem, teknik ve yaklaşımları*. Anı Yayıncılık.
- Leithwood, K., Leonard, L and Sharratt, L. (1998). Conditions fostering organizational learning in schools. *Educational Administration Quarterly*, 34(2), 243-276.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (3. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi* (1. Baskı). Pegem Akademi.

- Nóvoa A., & Alvim Y. (2020). Nothing is new, but everything has changed: A viewpoint on the future school. *Prospects*, 49(1-2), 35-41. <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09487-w>
- Obrovská, J., Svojanovský, P., & Sharma, U. (2025). Teachers' inclusive core practices and all students' perspectives. *Teaching and Teacher Education*, 165, 105-120. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2025.105120>
- Oliviera, A., Moura, L., & Dias, R. (2015). School through the Eyes of Children... Are we just bricks in the wall?. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(6), 503-510. <https://doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n6s4p503>
- Omodan, B. I. (2023). Unveiling Epistemic Injustice in Education: A critical analysis of alternative approaches. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100699>
- Osmanoğlu, A. E., & Yaşa, R. (2018). Lise öğrencilerinin okul ortamından beklentileri. *Journal of Turkish Studies*, 13(19), 1291-1312. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.13786>
- Özbaş, M. (2016). Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin okul memnuniyetine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(7), 1-18.
- Özdemir, M., Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(4), 2125-2137.
- Özdemir, S., & Akkaya, E. (2013). Genel Lise Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 295-322.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Petersen, L. (1997). *Stop think do: Programs for developing children's social and learning skills in schools*. International School Psychology 20th Annual Colloquium, pp.228-232. Melbourne: University of Melbourne.
- Singha, S. K. & Sikdar, D. P. (2022). Concept of School effectiveness & its modern trends of Research. *Research Review International Journal of Multidisciplinary*, 3(8), 545-551.
- Somuncu, A. (2020). Türkiye’de mesleki eğitim ve istihdam-hayaller beyaz olsa da gerçekler mavi yaka. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 177-194.
- Şenel, T., & Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *Türk Bilim araştırma Vakfı Dergisi*, 9(4), 1-12.
- Şişman, M. (2020). *Eğitimde mükemmellik arayışı-Etkili okullar* (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Şişman M. ve Taşdemir, İ. (2018). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Pegem Akademi.
- Takakura, M., Wake, N., & Kobayashi, M. (2010). The Contextual Effect of School Satisfaction on Health-Risk Behaviors in Japanese High School Students. *Journal of School Health*, 80(11), 544-551. <https://doi.org/10.1111/J.1746-1561.2010.00540.X>
- Taylor, E. W. (2008). Transformative learning theory. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2008 (119), 5–15. <https://doi.org/10.1002/ace.301>
- Tezcan, M. (2015). *Eğitim Sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Toress, C. A. (2009). *Education and neoliberal globalization*. Taylor and Francis.
- Ünlü, M., & Avcı, R. (2023). Examination of aggression and school attitudes of high school students exposed to teacher violence and peer bullying. *Journal of School Violence*, 22(4), 474-489. <https://doi.org/10.1080/15388220.2023.2214737>
- Whitley, A. M., Huebner, E. S., Hills, K. J., & Valois, R. F. (2012). Can Students be Too Happy in School? The Optimal Level of School Satisfaction. *Applied Research in Quality of Life*, 7(4), 337-350. <https://doi.org/10.1007/S11482-012-9167-9/TABLES/6>

- Wolf, A. (2004). Education and economic performance: Simplistic theories and their policy consequences. *Oxford Review of Economic Policy*, 20(2), 315-333.
- Wonglorsaichon, B., Wongwanich, S., & Wiratchai, N. (2014). The influence of students school engagement on learning achievement: A structural equation modeling analysis, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 1748-1755. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.467>
- Yenilmez, U. T. v. F., Taş, U., & Yenilmez, F. (2008). Türkiye’de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Kitabevi.
- Yılmaz, K. (2005). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 1-9.
- Yılmaz, K. (2007). İlköğretim 6,7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 485-490.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.
- Yüner, B., & Burgaz, B. (2019). Evaluation of the relationship between school governance and school climate. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 373-390. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.7961>
- Zhang, Y. and Li, Y. (2019) The Implementation Strategies of Individualized Education in the Field of Basic Education. *Open Journal of Social Sciences*, 7, 223-232. <https://doi.org/10.4236/jss.2019.76018>.
- Zullig, K. J., Huebner, E. S., & Patton, J. M. (2011). Relationships among school climate domains and school satisfaction. *Psychology in the Schools*, 48(2), 133-145. <https://doi.org/10.1002/PITS.20532>